

**KORPORATIV BOSHQARUV ORGANLARI FAOLIYATINI  
HUQUQIY MUVOFIQLASHTIRISHDA YURIDIK XIZMATNING  
AHAMIYATI**

**Arziqulova Zebo Keldiyor qizi**

*Toshkent davlat transport universiteti*

*Iqtisod fakulteti Yurisprudensiya 2-kurs talabasi.*

*madinasayevaooo@gmail.com*

*+998 92 022 06 90*

**Ilmiy rahbar: Imomov Bahriddin Panjiyevich,**

*Toshkent davlat transport universiteti, Xalqaro ommaviy huquq kafedrasida katta o'qituvchisi.*

**Annotatsiya:** Mazkur maqolada korporativ boshqaruv organlari faoliyatini huquqiy muvofiqlashtirishda yuridik xizmatning ahamiyati, uning asosiy funksiyalari hamda korxonada boshqaruvidagi o'rni tahlil qilinadi. Shuningdek, yuridik xizmatning kuzatuv kengashi, ijro organi va aksiyadorlar umumiy yig'ilishi faoliyatini huquqiy jihatdan ta'minlashdagi vazifalari yoritilgan. Maqolada korporativ nizolarni oldini olish, ichki hujjatlarni ishlab chiqish, shartnomalarni huquqiy ekspertizadan o'tkazish va compliance tizimini shakllantirishdagi yuridik xizmat faoliyatining dolzarb jihatlari ochib berilgan. Xalqaro tajriba hamda milliy qonunchilik asosida korporativ boshqaruv tizimini takomillashtirish bo'yicha ilmiy xulosalar va takliflar ilgari surilgan.

**Kalit so'zlar:** korporativ boshqaruv, yuridik xizmat, huquqiy muvofiqlashtirish, aksiyadorlik jamiyati, compliance, korporativ nazorat, huquqiy ekspertiza, korporativ nizolar, ichki hujjatlar, boshqaruv organlari.

**Abstract:** This article examines the importance of legal services in the legal coordination of corporate governance bodies, as well as their key functions and role in enterprise management. It highlights the responsibilities of legal services in ensuring the lawful operation of the supervisory board, executive bodies, and shareholders' general meetings. The article also discusses current issues related to the prevention of corporate disputes, drafting internal corporate documents, conducting legal expertise of contracts, and developing compliance systems. Based

on international experience and national legislation, the study proposes scientific conclusions and recommendations for improving the corporate governance system.

**Keywords:** corporate governance, legal service, legal coordination, joint-stock company, compliance, corporate control, legal expertise, corporate disputes, internal documents, governance bodies.

**Аннотация:** В данной статье анализируется значение юридической службы в правовом координировании деятельности органов корпоративного управления, а также её основные функции и роль в системе управления предприятием. Освещаются задачи юридической службы в обеспечении правовой деятельности наблюдательного совета, исполнительного органа и общего собрания акционеров. В статье раскрываются актуальные аспекты деятельности юридической службы в предупреждении корпоративных споров, разработке внутренних документов, проведении правовой экспертизы договоров и формировании системы compliance. На основе международного опыта и национального законодательства выдвигаются научные выводы и предложения по совершенствованию системы корпоративного управления.

**Ключевые слова:** корпоративное управление, юридическая служба, правовая координация, акционерное общество, compliance, корпоративный контроль, правовая экспертиза, корпоративные споры, внутренние документы, органы управления.

Bugungi globallashuv va raqamli iqtisodiyot sharoitida korporativ boshqaruv tizimini samarali tashkil etish har qanday davlat iqtisodiyotining barqaror rivojlanishida muhim omillardan biri hisoblanadi. Zamonaviy korporativ boshqaruv nafaqat iqtisodiy samaradorlikni, balki boshqaruv organlari faoliyatining qonuniyligi, shaffofligi va manfaatlar muvozanatini ham ta'minlashni talab qiladi. Shu nuqtai nazardan yuridik xizmat faoliyati korporativ boshqaruv tizimining ajralmas instituti sifatida namoyon bo'lmoqda. Korporativ boshqaruv organlari aksiyadorlar umumiy yig'ilishi, kuzatuv kengashi va ijro organi faoliyatini huquqiy jihatdan muvofiqlashtirish korxonalar faoliyatining qonunchilik talablariga mos ravishda olib borilishini ta'minlaydi. Ayniqsa, bozor iqtisodiyoti rivojlanib borayotgan davlatlarda korporativ nizolar, manfaatlar to'qnashuvi, aksiyadorlar huquqlarining buzilishi hamda boshqaruvdagi noqonuniy qarorlarning oldini olishda

yuridik xizmatning roli tobora ortib bormoqda.

Hozirgi kunda rivojlangan davlatlar tajribasi shuni ko'rsatadiki, korporativ boshqaruv tizimida professional yuridik xizmat mavjud bo'lmagan hollarda kompaniyalarda huquqiy xavflar, investitsion ishonchsizlik hamda boshqaruv inqirozi yuzaga kelishi ehtimoli yuqori bo'ladi. Shu sababli AQSH, Germaniya, Yaponiya, Janubiy Koreya kabi davlatlarda korporativ legal management alohida strategik boshqaruv yo'nalishi sifatida shakllangan. O'zbekiston Respublikasida ham keyingi yillarda korporativ boshqaruvni modernizatsiya qilish, aksiyadorlik jamiyatlari faoliyatini xalqaro standartlarga moslashtirish hamda yuridik xizmat institutini kuchaytirishga qaratilgan keng ko'lamlı islohotlar amalga oshirilmogda. Xususan, korxonalarda compliance tizimini joriy etish, ichki nazorat mexanizmlarini rivojlantirish va korporativ shaffoflikni oshirishda yuridik xizmatning funksional imkoniyatlari kengaymogda. Mazkur maqolada korporativ boshqaruv organlari faoliyatini huquqiy muvofiqlashtirishda yuridik xizmatning o'rni, asosiy funksiyalari, xalqaro tajriba hamda milliy qonunchilikdagi mavjud mexanizmlar ilmiy-huquqiy jihatdan tahlil qilinadi.

**Korporativ boshqaruv tizimi va uning huquqiy mohiyati:** Korporativ boshqaruv bu kompaniya faoliyatini samarali tashkil etish, aksiyadorlar manfaatlarini himoya qilish hamda boshqaruv organlari o'rtasidagi vakolatlarni muvozanatlashtirishga qaratilgan tashkiliy-huquqiy tizimdir. Ushbu tizimning asosiy maqsadi kompaniyaning uzoq muddatli barqaror rivojlanishini ta'minlashdan iborat. Korporativ boshqaruv tizimida: aksiyadorlar umumiy yig'ilishi; kuzatuv kengashi; ijro organi; taftish komissiyasi; ichki audit va compliance tizimlari muhim institutlar hisoblanadi. Mazkur organlarning faoliyati amaldagi qonunchilik, ustav hujjatlari va ichki korporativ normalar asosida amalga oshiriladi. Aynan shu jarayonda yuridik xizmat barcha boshqaruv organlari faoliyatining huquqiy qonuniyligini ta'minlovchi asosiy mexanizm sifatida namoyon bo'ladi.

Yuridik xizmat korporativ boshqaruv tizimida: normativ-huquqiy hujjatlarni tahlil qiladi; ichki hujjatlarni ishlab chiqadi; boshqaruv qarorlarini huquqiy ekspertizadan o'tkazadi; korporativ nizolarni oldini oladi; kompaniya manfaatlarini sudlarda himoya qiladi.

Demak, yuridik xizmat korporativ boshqaruvning "huquqiy kafolatchisi" vazifasini bajaradi. Yuridik xizmatning asosiy vazifalaridan biri korporativ

boshqaruv organlari faoliyatini huquqiy jihatdan muvofiqlashtirish hisoblanadi. Ushbu faoliyat bir nechta yo‘nalishlarda amalga oshiriladi. Aksiyadorlar umumiy yig‘ilishi faoliyatini huquqiy ta‘minlash. Aksiyadorlar umumiy yig‘ilishi korporativ boshqaruvning oliy organi hisoblanadi. Yuridik xizmat: yig‘ilish chaqirish tartibiga rioya etilishini nazorat qiladi; kun tartibini huquqiy jihatdan shakllantiradi; qaror loyihalarini tayyorlaydi; bayonnomalarni rasmiylashtiradi; aksiyadorlar huquqlarining buzilishiga yo‘l qo‘ymaslik choralari ko‘radi. Kuzatuv kengashi strategik boshqaruv organi sifatida kompaniya faoliyati ustidan nazoratni amalga oshiradi. Yuridik xizmat kengash qarorlarining: qonuniyligi; vakolat doirasiga mosligi; korporativ manfaatlarga zid emasligini ta‘minlaydi.

Shuningdek, yirik bitimlar, affillangan shaxslar bilan tuziladigan bitimlar hamda investitsion loyihalar yuzasidan huquqiy xulosalar beradi. Ijro organi kundalik xo‘jalik faoliyatini amalga oshiruvchi institut hisoblanadi. Yuridik xizmat: shartnomalar ekspertizasini o‘tkazadi; mehnat va korporativ qonunchilikka rioya etilishini nazorat qiladi; huquqiy risklarni baholaydi; korxonalar manfaatlarini himoya qiladi. Natijada boshqaruv qarorlarining huquqiy xavfsizligi ta‘minlanadi.

Korporativ nizolarni oldini olishda yuridik xizmatning roli. Korporativ nizolar zamonaviy kompaniyalar faoliyatidagi eng murakkab huquqiy muammolardan biri hisoblanadi. Ular: aksiyadorlar o‘rtasida; boshqaruv organlari o‘rtasida; investorlar va kompaniya o‘rtasida yuzaga kelishi mumkin. Yuridik xizmatning samarali faoliyati korporativ nizolarni profilaktika qilishda muhim ahamiyatga ega. Rivojlangan davlatlar tajribasida yuridik xizmat “preventive legal protection” konsepsiyasi asosida faoliyat yuritadi. Ya‘ni, nizoni sudga yetkazmasdan avval uni oldini olish ustuvor vazifa hisoblanadi. So‘nggi yillarda compliance tizimi korporativ boshqaruvning ajralmas qismiga aylandi. Compliance kompaniya faoliyatining qonunchilik, ichki standartlar va etik qoidalarga mosligini ta‘minlash tizimidir. Yuridik xizmat compliance tizimining asosiy koordinatori sifatida: korrupsiyaga qarshi siyosatni ishlab chiqadi; ichki nazorat mexanizmlarini joriy qiladi; xodimlarning huquqiy savodxonligini oshiradi; xalqaro standartlarga mos ichki siyosatlarni ishlab chiqadi. Ayniqsa, transmilliy kompaniyalar faoliyatida compliance tizimining mavjudligi investitsion jozibadorlikni oshiruvchi muhim omil hisoblanadi. AQSH va Yevropa davlatlarida yuridik xizmat korporativ boshqaruvning strategik bo‘g‘ini sifatida qaraladi. Masalan, AQSH kompaniyalarida

Chief Legal Officer (CLO) yoki General Counsel lavozimlari kompaniya boshqaruvida muhim vakolatlarga ega. Germaniya tajribasida esa kuzatuv kengashi faoliyati ustidan huquqiy monitoring kuchli rivojlangan bo'lib, yuridik xizmat korporativ qarorlarning qonuniyligini doimiy nazorat qiladi. O'zbekistonda ham aksiyadorlik jamiyatlari faoliyatini modernizatsiya qilish jarayonida yuridik xizmat institutini rivojlantirishga alohida e'tibor qaratilmoqda. Biroq ayrim korxonalarda yuridik xizmat faqat hujjatlarni rasmiylashtiruvchi texnik bo'lim sifatida qolib ketayotgani amaliy muammolardan biri hisoblanadi.

Shu sababli: yuridik xizmat mustaqilligini kuchaytirish; korporativ legal management tizimini joriy etish; xalqaro corporate governance standartlarini implementatsiya qilish; professional corporate lawyer institutini rivojlantirish dolzarb masalalardan biri bo'lib qolmoqda. Korporativ boshqaruv organlari faoliyatini huquqiy muvofiqlashtirishda yuridik xizmat kompaniya barqarorligi va huquqiy xavfsizligini ta'minlovchi asosiy institut hisoblanadi. Yuridik xizmat nafaqat huquqiy nazorat organi, balki strategik boshqaruvning muhim subyekti sifatida ham faoliyat yuritadi.

### Foydalanilgan adabiyotlar

1. O'zbekiston Respublikasining Konstitutsiyasi. – Toshkent: “O'zbekiston”, 2023.
2. O'zbekiston Respublikasining Fuqarolik kodeksi. – Toshkent: Adolat, 2024.
3. O'zbekiston Respublikasining “Aksiyadorlik jamiyatlari va aksiyadorlarning huquqlarini himoya qilish to'g'risida”gi Qonuni. 2014-yil 6-may.
4. O'zbekiston Respublikasining “Mas'uliyati cheklangan hamda qo'shimcha mas'uliyatli jamiyatlar to'g'risida”gi Qonuni. 2001-yil 6-dekabr.
5. O'zbekiston Respublikasining “Korrupsiyaga qarshi kurashish to'g'risida”gi Qonuni. 2017-yil 3-yanvar.
6. O'zbekiston Respublikasi Prezidentining korporativ boshqaruv tizimini takomillashtirishga oid farmon va qarorlari to'plami. – Toshkent, 2024.
7. O'zbekiston Respublikasi Vazirlar Mahkamasining yuridik xizmat faoliyatini tashkil etishga oid qarorlari va nizomlari. – Toshkent, 2023.